

কৃষক বাইজলৈ গোহাৰি

আমাৰ এই 'ঘৰে - পথাৰে' পত্ৰিকাখনৰ ই-সংস্কৰণ মুকলি কৰা হৈছে। গতিকে কৃষক বাইজে আমাৰ ৱেব চাইট www.aau.ac.in লগ অন কৰি 'ঘৰে-পথাৰে' ই-সংস্কৰণৰ সুবিধা গ্ৰহণ কৰিব পাৰিব।

মুখ্য সম্পাদক

'ঘৰে-পথাৰে'

সম্প্রসাৰণ শিক্ষা সঞ্চালকালয়
অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়, যোৰহাট

ঘৰে-পথাৰে

পষেকীয়া কৃষি পত্ৰিকা

অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়, যোৰহাট

এই সংখ্যাত আছে -

বিষয়	পৃষ্ঠা
□ হাঁহ পালন : অর্থনৈতিক ..	২
□ ফ্লেমিংজীয়া চেমিয়ালেটা ..	২
□ আমাৰ একাষাৰ	৩
□ মাহটোৰ কৃষিকৰ্ম	৩
□ উদ্যান শস্য	৩
□ ৰাজমাহৰ উন্নত কৃষি পদ্ধতি ..	৪

□ ৪৪ তম বছৰ □ সংখ্যা ১৮ □ ১৬ ছেপ্তেম্বৰ - ২০২৩ □ ১-১৫ আহিন, ১৯৪৫ শক □ মূল্য - ১.০০ টকা GHARE - PATHARE PMG - 19 of 2005 - 06

অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ত 'চাহ উদ্যোগৰ সম্ভাৱনীয়তা' শীৰ্ষক বিশেষ আলোচনা চক্ৰত উদ্যোগ আৰু বাণিজ্য মন্ত্ৰীৰ অংশ গ্ৰহণ

যোৱা ১ ছেপ্তেম্বৰ তাৰিখে অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ত 'চাহ উদ্যোগৰ সম্ভাৱনীয়তা' ওপৰত এখন বিশেষ

পাছলৈ যাব খোজা উদ্যোগটোক আগবঢ়াই নিব পাৰি নেকি চিন্তা চৰ্চা কৰিব লাগিব। অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ

চাহ বাগিছাত বিকল্প আৰু সমন্বিতভাৱে কৃষিৰ জৰিয়তে কেনেকৈ চাহ উদ্যোগক আগবঢ়াই নি সামগ্ৰিক উন্নয়ন কৰিব পাৰি এই দিশত আলোকপাত কৰে। অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পঞ্জীয়ক তপন কুমাৰ গোহাঁইয়ে উদ্দেশ্য বাখ্যা কৰা অনুষ্ঠানটোত উপাচার্য ড° ডেকাই চাহ উদ্যোগৰ শিক্ষা, সম্প্রসাৰণ আৰু গৱেষণাৰ দিশত অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ে গ্ৰহণ কৰা পদক্ষেপৰ ওপৰত আলোকপাত কৰে। এই অনুষ্ঠানত অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ বিজ্ঞান গুৰুসকল, সঞ্চালক সকলৰ লগতে চাহ কৃষিকৰ্ম আৰু প্ৰযুক্তিবিদ্যা বিভাগৰ গৱেষক বিজ্ঞানীসকলে অংশগ্ৰহণ কৰে। মন্ত্ৰী গৰাকীয়ে অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ চাহ কৃষিকৰ্ম আৰু প্ৰযুক্তিবিদ্যা বিভাগৰ পৰীক্ষণমূলক চাহ বাগিচা আৰু চাহ ফেক্টৰী পৰিদৰ্শন কৰে। আনহাতে অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ত ২০২৩-২৪ শিক্ষা বৰ্ষত নামভৰ্তি কৰা নৱাগত শিক্ষার্থীসকলক অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উপাচার্য ড° বিদ্যুৎ চন্দন ডেকাই সম্বোধন কৰে। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ মাধৱ চন্দ্ৰ দাস সোঁৱৰণী প্ৰেক্ষাগৃহত (৪ পৃষ্ঠাৰ ২ কলমত চাওক)

অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ত 'চাহ উদ্যোগৰ সম্ভাৱনীয়তা' ওপৰত অনুষ্ঠিত বিশেষ আলোচনাত চক্ৰত উদ্যোগ আৰু বাণিজ্য মন্ত্ৰী বিমল বৰা, অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উপাচার্য ড° বিদ্যুৎ চন্দন ডেকা প্ৰমুখ্যে অন্যান্য বিশিষ্ট ব্যক্তিসকল

আলোচনা চক্ৰ অনুষ্ঠিত হৈ যায়। এই অনুষ্ঠানত অসমৰ উদ্যোগ আৰু বাণিজ্য বিভাগৰ মন্ত্ৰী বিমল বৰাই অংশগ্ৰহণ কৰি কয় যে চাহ উদ্যোগৰ লগত পৰিবেশ পৰ্যটন জড়িত কৰি সময়ৰ প্ৰত্যাহ্বান মোকাবিলা কৰিব পৰাকৈ চাহৰ দিশত পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিব লাগিব। চাহ উদ্যোগক উদ্ভাৱনী ধাৰণাৰে নৱপ্ৰজন্মক জড়িত কৰি

উপাচার্যৰ সভাগৃহত আয়োজিত এই অনুষ্ঠানত চাহ বিশেষজ্ঞসকলৰ সৈতে বিশেষভাৱে বাৰ্তালাপ কৰি মন্ত্ৰী গৰাকীয়ে অসমৰ চাহৰ বিভিন্ন দিশৰ ওপৰত বিশেষভাৱে পৰ্যালোচনা কৰে। অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উপাচার্য ড° বিদ্যুৎ চন্দন ডেকাৰ সঞ্চালনাত অনুষ্ঠিত সভাখনত বক্তব্য ৰাখি উদ্যোগ আৰু বাণিজ্য বিভাগৰ সচিব ড° এছ. লক্ষণে

অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ যোৰহাট চৌহদত ঘৰুৱা তথা বাণিজ্যিক গেছ যোগান প্ৰকল্পৰ শুভাৰম্ভ

অসম গেছ কোম্পানীৰ দ্বাৰা ৰূপায়িত অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ যোৰহাট চৌহদত ঘৰুৱা তথা বাণিজ্যিক গেছ যোগান প্ৰকল্পৰ যোৱা ৩১ আগষ্ট তাৰিখে শুভাৰম্ভ কৰা হয়। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ যোৰহাটস্থ মূল চৌহদৰ কেন্দ্ৰত চৌহদত অনুষ্ঠিত

এক অনুষ্ঠানত অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ উপাচার্য ড° বিদ্যুৎ চন্দন ডেকাই গেছ যোগান প্ৰকল্পৰ শুভাৰম্ভ কৰে। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ কৃষি বিজ্ঞান গুৰু ড° জয়ন্ত ডেকাই আঁত ধৰা শুভাৰম্ভণি অনুষ্ঠানত অসম গেছ কোম্পানীৰ পৰিচালন সঞ্চালক

গকুল চন্দ্ৰ স্বৰ্গীয়াৰীও উপস্থিত থাকে। উপাচার্য ড° বিদ্যুৎ চন্দন ডেকাই শুভাৰম্ভণি বক্তব্যত কম ব্যয়বহুল আৰু অধিক সুৰক্ষিতভাৱে এই পাইপ গেছ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰিব বুলি উল্লেখ কৰে। অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পঞ্জীয়ক তপন কুমাৰ গোহাঁই, সম্প্রসাৰণ শিক্ষা সঞ্চালক ড° প্ৰসন্ন কুমাৰ পাঠক, সামূহিক বিজ্ঞান গুৰু ড° মামনি দাস, বিশ্ববিদ্যালয়ৰ বিশেষ কৰ্তব্যবত বিষয়াসকল, বিভাগীয় মুৰব্বী অধ্যাপকসকল, গৱেষক বিজ্ঞানীসকল উপস্থিত থাকে।

অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ মুক্ত আৰু দূৰ শিক্ষা পাঠ্যক্রমৰ “উদ্যোগীকৰণ বিকাশৰ বাবে জৈৱ সাৰ উৎপাদন” শীৰ্ষক প্ৰশিক্ষণ সম্পন্ন

অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ মুক্ত আৰু দূৰ শিক্ষা পাঠ্যক্রমৰ “উদ্যোগীকৰণ বিকাশৰ বাবে জৈৱ সাৰ উৎপাদন” শীৰ্ষক ছাহাজোৰা চাৰ্টিফিকেট পাঠ্যক্রমৰ যোৱা ৮ ছেপ্তেম্বৰ তাৰিখে সামৰণি পৰে। অসম

অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ভাৰপ্ৰাপ্ত সম্প্রসাৰণ শিক্ষা সঞ্চালক ড° মনোৰঞ্জন নেওগ, ভাৰপ্ৰাপ্ত ছাত্ৰ কল্যাণ সঞ্চালক ড° দিলীপ কুমাৰ পাটগিৰি, ভাৰপ্ৰাপ্ত কৃষি বিজ্ঞান গুৰু ড° ভগৱান ভৰালী আৰু

কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ যোৰহাটস্থ মূল চৌহদত অনুষ্ঠিত প্ৰশিক্ষণৰ সামৰণি অনুষ্ঠানত প্ৰশিক্ষণত অংশগ্ৰহণ কৰা ২০ গৰাকী প্ৰশিক্ষার্থীক প্ৰমাণ-পত্ৰ প্ৰদান কৰা হয়। মুক্ত আৰু দূৰ শিক্ষাৰ সমন্বয়ক ড° প্ৰীতম কুমাৰ বৰঠাকুৰে আদৰ্শ ভাষণ প্ৰদান কৰা অনুষ্ঠানত সঞ্চালক ড° ৰমণীকান্ত ঠাকুৰীয়ে মুক্ত আৰু দূৰ শিক্ষা পাঠ্যক্রমৰ বিষয়ে প্ৰকাশ কৰে। উদ্যোগীকৰণ বিকাশৰ বাবে জৈৱ সাৰ উৎপাদন বিষয়ক এখন পুস্তিকা উন্মোচন কৰা এই অনুষ্ঠানত

মুক্ত আৰু দূৰ শিক্ষা পাঠ্যক্রমৰ চেয়াৰমেন ড° প্ৰবোধ বৰাই বক্তব্য আগবঢ়ায়। সহকাৰী অধ্যাপিকা ড° অঞ্জুমা গায়নে আঁত ধৰা অনুষ্ঠানটোত “উদ্যোগীকৰণ বিকাশৰ বাবে জৈৱ সাৰ উৎপাদন” পাঠ্যক্রমৰ সমন্বয়ক ড° ধ্ৰুৱজ্যোতি নাথ আৰু মুক্ত আৰু দূৰ শিক্ষা পাঠ্যক্রমৰ পৰামৰ্শদাতা সমিতিৰ সদস্য, সহকাৰী অধ্যাপিকা ড° বিনীতা বৈশ্যয়ে অংশগ্ৰহণ কৰে। অনুষ্ঠানত প্ৰশিক্ষার্থী সকলে প্ৰশিক্ষণৰ অনুভৱ ব্যক্ত কৰে।

অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ত বিশ্ব উদ্যোগী দিৱসৰ সপ্তাহজোৰা কাৰ্যসূচী পালন

অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অন্তৰ্গত সামূহিক বিজ্ঞান মহাবিদ্যালয়ত সপ্তাহজোৰা কাৰ্যসূচীৰে বিশ্ব উদ্যোগী দিৱস পালন কৰা হয়। মহাবিদ্যালয়ৰ উদ্যমিতা বিকাশ কোষৰ তত্ত্বাৱধানত যোৱা ২১ আগষ্টৰ পৰা অনুষ্ঠিত এই দিৱসৰ লগত সংগতি ৰাখি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মাজত উদ্যোগিক সজাগতা বৃদ্ধিৰ বাবে উদ্যমিতা বিকাশ শীৰ্ষক ৰচনা প্ৰতিযোগিতা আৰু পোষ্টাৰ বনোৱা প্ৰতিযোগিতা অনুষ্ঠিত কৰা হয়। যোৱা ৩১ আগষ্টত ‘উদ্যমিতাত উদ্ভাৱন’ শীৰ্ষক এক আলোচনাচক্ৰ অনুষ্ঠিত হয়। অনলাইন

আৰু অফলাইনযোগে ৭৮ গৰাকীয়ে এই আলোচনাচক্ৰখনত অংশগ্ৰহণ কৰে। মানৱ বিকাশ আৰু পৰিয়াল কল্যাণ বিভাগৰ মুৰব্বী ড° জিনামণি শইকীয়াই উদ্দেশ্য ব্যাখ্যা আৰু আদৰ্শ ভাষণ প্ৰদান কৰা আলোচনাচক্ৰখনত সমল ব্যক্তি হিচাবে যোৰহাটৰ আগশাৰীৰ উদ্যোগী আয়ুস মহেশ্বৰী আৰু যোৰহাটস্থিত এন আই ডিৰ ইণ্ডাষ্ট্ৰিয়েল ডিজাইন বিভাগৰ মুৰব্বী ড° দীপাংকৰ বৰুৱাই ইভেণ্ট মেনেজমেন্ট আৰু আভ্যন্তৰীণ গৃহসজ্জা কিদৰে উদ্যমিতা বিকাশৰ উপায় হ'ব পাৰে তাৰ ওপৰত

(৪ পৃষ্ঠাৰ ২ কলমত চাওক)

হাঁহ পালন : অৰ্থনৈতিক উন্নয়ন আৰু আত্মসংস্থাপনৰ আহিলা

আমাৰ ৰাজ্যৰ কৃষকৰ আৰ্থিক উন্নয়নত হাঁহ পালনৰ বিশেষ ভূমিকা উল্লেখনীয়। আমাৰ অঞ্চলত হাঁহৰ কণী আৰু মাংস অতি চাহিদাপূৰ্ণ প্ৰাচীনজাতীয় খাদ্যসামগ্ৰী। কিন্তু হাঁহ পালনে কুকুৰা পালনৰ দৰে ব্যৱসায়িকভিত্তিত ব্যাপকতা লাভ কৰিব পৰা নাই। তথাপি ক্ষুদ্ৰ বা ভূমিহীন কৃষক আৰু গ্ৰাম্য মহিলাসকলৰ বাবে ই এক অতিৰিক্ত উপাৰ্জনৰ পথ হিচাপে চলি আহিছে। শিক্ষিত নিৰনুৰা আৰু স্কুল-কলেজ এৰি পেলোৱা যুৱক-যুৱতীসকলে সামান্য পৰিমাণৰ মূলধন বিনিয়োগ কৰি আত্মনির্ভৰশীলতাৰ পথ মুকলি কৰিব পাৰে। অসমত হাঁহপালনৰ এক অনুকূল পৰিবেশ বিদ্যমান। বিভিন্ন খাল-বিল, জান-জুৰি, নদী-নাৰ্দমা আদিত সহজেই হাঁহ পালন কৰিব পাৰি। হাঁহৰ বাবে প্ৰকৃতিক খাদ্য যেনে- কেঁচু, শামুক, বিভিন্ন প্ৰজাতিৰ কীট-পতঙ্গ আদি এনে পৰিবেশত যথেষ্ট পৰিমাণে পোৱা যায়। সাধাৰণতে এজনী কণী পৰা হাঁহৰ দৈনিক সুষম খাদ্য গ্ৰহণৰ পৰিমাণ ১৫০-১৭০ গ্ৰাম হয় আৰু বছৰি প্ৰতিটো হাঁহৰ খাদ্য খোৱাৰ পৰিমাণ প্ৰায় ৫০-৬০ কি. গ্ৰাম। হাঁহ পালনৰ অৰ্থনৈতিক লাভালাভৰ বাবে উন্নত জাত, উন্নত খাদ্য, বিজ্ঞানসন্মত প্ৰতিপালন আৰু বেমাৰ-আজাৰ প্ৰতিৰোধৰ বাবে সময়ানুযায়ী আৰু উপযুক্ত

প্ৰতিবেদক, চিটিকৰণ আৰু চিকিৎসা ব্যৱস্থা অৱলম্বন কৰাটো অত্যন্ত দৰকাৰী। হাঁহ সাধাৰণতে আমাৰ ৰাজ্যত কণী আৰু মাংসৰ বাবে প্ৰতিপালন কৰা হয়।

মাংস উৎপাদনকাৰী হাঁহৰ কিছুমান জাত :

পাতি হাঁহ (তলুৱা জাত): এই জাতৰ হাঁহ অসমৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু বৰাক সকলো অঞ্চলতে পোৱা যায়। সাধাৰণ অৱস্থাত মাইকী হাঁহবোৰে ১৮০-২০০ দিন বয়সত কণী পৰা আৰম্ভ কৰা দেখা যায়। বাৰ্ষিক হিচাপত মাত্ৰ ৫৫-৮০ টালৈকে কণী পাবে আৰু ব্যৱস্থাপন কৰা কমে। এই জাতৰ হাঁহৰ মাংস বৰ সোৱাদপূৰ্ণ সেইবাবে এইবিধ হাঁহ আমাৰ মানুহৰ অতিকৈ জনপ্ৰিয়।

হোৱাইট পেকিন : এইবিধ বিদেশী জাতৰ হাঁহ, ভিয়েটনামৰ পৰা আমদানি কৰি, ভাৰতীয় জলবায়ু আৰু পৰিবেশৰ বাবে উপযুক্তভাৱে খাপ খুওৱা হৈছে। এইবিধ হাঁহ তাকৰীয়া খাদ্য গ্ৰহণ কৰি, ভাৰতীয় জলবায়ু আৰু পৰিবেশৰ বাবে উপযুক্তভাৱে খাপ খুওৱা হৈছে। এইবিধ হাঁহ তাকৰীয়া খাদ্য গ্ৰহণ কৰি দ্ৰুতভাৱে ডাঙৰ হোৱা মাংস উৎপাদকাৰী (ব্ৰেইলাৰ) জাত। ইয়াৰ খাদ্য কপাস্তৰ অনুপাত ২.৩-২.৭ হয়। এইবিধ হাঁহে ২-৩ মাহ বয়সতে হিচাপত ২.০-৩.০ কি. গ্ৰাম ওজন হয়। বছৰত কণী উৎপাদন ১৫০-২০০ টা। এই হাঁহৰ গাৰ

ৰং বগা। ঠেং আৰু ঠোটৰ ৰং পাতল হালধীয়া হয়। আজিকালি অসমৰ বিভিন্ন গাঁৱে-ভূঁৱে হোৱাইট পেকিন হাঁহৰ পাম দেখা যায়। শিক্ষিত নিৰনুৰাসকলে কম খৰচত সহজতেই এই জাতৰ হাঁহ পুহি আত্মসংস্থাপিত হ'ব পাৰে।

ডিগ'ভা চুপাৰ এম : এই হাঁহৰ উৎপত্তি চীনত হৈছিল আৰু বৰ্তমান ই অন্যতম জনপ্ৰিয় বাণিজ্যিক হাঁহৰ জাত। এবিধ হাইব্ৰীড জাতৰ হাঁহ পেকিন হাঁহৰ পৰা উদ্ভাৱন কৰিছে। এই হাঁহবিধে ২-৩ মাহ বয়সত গড় ২.৫-৩.০ কি. গ্ৰাম ওজন আহৰণ কৰিব পাৰে। বছৰি ১২০-১৫০ টা পৰ্য্যন্ত কণী পাবে।

কণী উৎপাদনকাৰী হাঁহৰ বিভিন্ন জাত : **নাগেশ্বৰী হাঁহ :** অসমৰ বৰাক উপত্যকাৰ কাছাৰ আৰু কৰিমগঞ্জ জিলাৰ কিছুমান অঞ্চলত পোৱা এবিধ কণী পৰা থলুৱা হাঁহৰ জাত। নাগেশ্বৰী হাঁহৰ গলৰ পৰা বুকুলৈকে বগা ৰঙৰ আঁচৰ দৰে থকা হেতুকে ইয়াক নাগি বুলিও কোৱা হয়। এইজাতৰ হাঁহৰ ৰং নীলা হয়। বাংলাদেশৰ ছিলেট জিলা নাগেশ্বৰী হাঁহৰ গৃহভূমি। এই জাতৰ প্ৰতিজনী হাঁহে বছৰত ১০০-১২০ টা কণী পাবে আৰু কণীৰ ওজন গড়ে ৬০ গ্ৰাম মান হয়।

খাকী কেম্পবেল হাঁহ : খাকী কেম্পবেল হাঁহৰ দেহৰ পাখিবোৰ খাকী ৰঙৰ আৰু

মূৰ, ডিঙি, ডেউকা আদিৰ পাখিবোৰ সেউজীয়া ৰঙৰ। কণী উৎপাদনৰ বাবে এইবিধ হাঁহ উৎকৃষ্ট বিদেশী জাত। প্ৰতিজনী খাকী কেম্পবেল হাঁহৰ বছৰি ২৮০-৩২০ লৈকে কণী উৎপাদনৰ ক্ষমতা থাকে। কণীৰ ওজন ৬৫-৭৫ গ্ৰাম হয়। মতা হাঁহৰ ওজন ২.০-২.৩ আৰু মাইকী হাঁহৰ ১.৫-২.০ কি. গ্ৰামলৈকে হয়। মাইকী হাঁহবোৰে ৫-৭ মাহৰ ভিতৰত কণী পৰা আৰম্ভ কৰে আৰু একেবাহে ৩ বছৰলৈকে লাভজনকভাৱে উৎপাদনশীল হৈ থাকে। **চাৰা চাম্বেলী হাঁহ :** এইবিধ কেৰেলাৰ দোভটীয়া হাঁহৰ জাত। খাকী ৰঙৰ দেহ আৰু মূৰ, ডিঙি সেউজীয়া। বছৰত ২০০-২২০ টাকৈ কণী উৎপাদন কৰে। এই জাতৰ হাঁহ আমাৰ ৰাজ্যৰ জলবায়ুৰ লগত খাপ খাইসহনশীল হৈ পৰিছে আৰু আমাৰ গ্ৰামাঞ্চলসমূহত বিশেষকৈ মহিলাসকলৰ মাজত জনপ্ৰিয় হৈ উঠা দেখা গৈছে।

ইণ্ডিয়ান ৰাণাৰ : এবিধ ভাল কণী উৎপাদন কৰা জাত। ইহঁতে পেংগুইনৰ দৰে শৰীৰ টান কৰি দৌবাৰ দৰে খোজকাঢ়ে, প্ৰয়োজন হ'লে উৰিবও পাৰে। প্ৰতিজনীয়ে বছৰত ২৫০-৩০০ টালৈকে কণী পাবে। মতা হাঁহৰ ওজন ১.৬-২.৩ কি.গ্ৰাম আৰু মাইকী হাঁহৰ ওজন ১.৪-২.০ কি. গ্ৰাম হয়। কণীৰ ৰং পাতল সেউজীয়া নীলা।

হাঁহৰ গড়ালটো বিজ্ঞানসন্মতভাৱে নিৰ্মাণ কৰিব লাগে যাতে মুকলিকৈ সূৰ্যৰ পোহৰ পৰিব পাৰে আৰু বতাহ চলাচল কৰিব পাৰে। উন্নতমানৰ খাদ্য প্ৰদান কৰিব লাগে য'ত

লাগতীয়াল পুষ্টি যেনে, প্ৰ'টিন, শ্বেতসাৰ, খনিজ পদাৰ্থ, খাদ্যপ্ৰাণসমূহ বৰ্তি থাকে। বৈজ্ঞানিক পদ্ধতিত হাঁহপ্ৰতিপালন ব্যৱস্থাৰ প্ৰশিক্ষণ গ্ৰহণ কৰিব লাগে। সময়মতে উপযুক্ত পেলুৰ দৰৰ আৰু অন্যান্য সংক্ৰামক বেমাৰ-আজাৰৰ প্ৰতিবেদক, চিকিৎসা আৰু নিৰাময়ৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব লাগে।

হাঁহ পালনৰ বহুমুখী সুবিধাসমূহৰ ভিতৰত আছে উন্নতমানৰ পুষ্টিৰ খাদ্য, গ্ৰাম্য শিক্ষিত যুৱক-যুৱতীসকলৰ সবলীকৰণ, কৃষকৰ বাবে আয়ৰ সুযোগ বৃদ্ধি আৰু অৰ্থনৈতিক কাৰ্যকলাপত মহিলাসকলক অধিক অন্তৰ্ভুক্ত কৰা। হাঁহ পালনে গ্ৰাম্য তথা শিক্ষিত যুৱক-যুৱতীসকলৰ বাবে আত্মনিয়োগৰ সুযোগ প্ৰসাৰিত কৰি নিৰনুৰা সমস্যা হ্ৰাস কৰাত উল্লেখযোগ্য ভূমিকা ল'ব পাৰে। তদুপৰি হাঁহ পালনে কৃষকসকলৰ বাবে আয়ৰ উৎসৰ বৈচিত্ৰতা প্ৰদান আৰু অতিৰিক্ত আয়ৰ জৰিয়তে কৃষক পৰিয়ালসমূহৰ সামগ্ৰিক আৰ্থিক স্থিতিশীলতা আৰু জীৱিকাৰ মান উন্নত কৰিব পাৰে। হাঁহ পালনে মহিলাসকলক আয় বৃদ্ধিকাৰী কৰ্মত জড়িত হোৱাৰ সুযোগ প্ৰদান কৰিব পাৰে, যাৰ ফলত তেওঁলোকৰ সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক মৰ্যাদা বঢ়োৱাৰ লগে লগে ঘৰুৱা আয়ত অৰিহণা যোগাব পাৰে।

ডাঃ দেবজিৎ ডেকা
ড° আৰফান আলী

ফ্লেমিনজীয়া চেমিয়ালেটা গছত লা খেতি কৰাৰ পদ্ধতি

সৰ্বসাধাৰণতে লা খেতি কৰিবলৈ পলাশ, কুমুম, বগৰী, আহত, বহৰ আদি পোষক উদ্ভিদসমূহ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। কিন্তু এইসমূহ গছত লা সংলগ্ন কৰিবলৈ অতি কমেও তিনি বছৰৰ অধিক সময়ৰ প্ৰয়োজন হয়। আনহাতে এইসমূহ গছ সকলো ঠাইত উপলব্ধ নহয় আৰু ওখ হোৱা বাবে কীটনাশক ঔষধ প্ৰয়োগ কৰা, ফচল সংগ্ৰহ কৰা আদি কামবোৰ কৰিবলৈ সহজ নহয়। সেইবাবে বৈজ্ঞানিকসকলে মাহজাতীয় শস্য গোত্ৰৰ অন্তৰ্গত ফ্লেমিনজীয়া চেমিয়ালেটা নামৰ পোষক উদ্ভিদবিধ নিৰ্বাচন কৰে কাৰণ এইবিধ পোষক উদ্ভিদ অতি সোনকালে বাঢ়ে আৰু ভাল ফচলো পোৱা যায়। পুলি ৰোৱাৰ প্ৰায় ১ বছৰৰ পাছতেই গছত লা সংলগ্ন কৰিব পৰা যায়। তদুপৰি গছৰ উচ্চতা প্ৰায় ৫-৬ ফুট হোৱাৰ বাবে গছজোপাৰ পৰিচৰ্যা কৰিবলৈ সুবিধা হোৱাৰ লগতে ফচল সংগ্ৰহ কৰিবলৈও সুবিধা হয়।

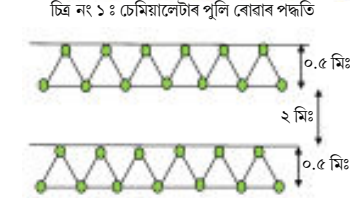
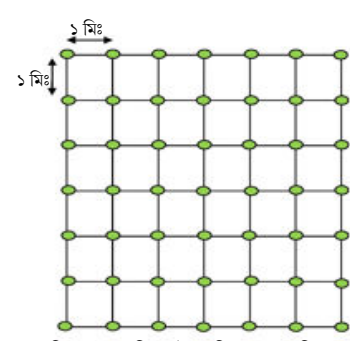
চেমিয়ালেটাৰ গছৰ বাবে

সাকুৰা বালিয়া মাটি তথা পানী জমা নোহোৱা মাটি উপযোগী। চেমিয়ালেটাৰ গুটিবোৰ এটা ৰাতি কুহুমীয়া পানীত ডুবাই ৰাখি পাছদিনা পানীৰ পৰা উঠাই অলপ সময় শুকাব দি গুটিবোৰ সিঁচিব লাগে। চেমিয়ালেটাৰ পুলি লগাবৰ বাবে মাটিত অলপ পচনসাৰ মিহলাই দীঘলে, বহলে ৯ X ১.২ বৰ্গমিটাৰ ওখকৈ শাৰী শাৰী ঢাপ প্ৰস্তুত কৰি ল'ব লাগে। তাৰ পাছত সেই ঢাপবোৰত ৮-১০ চে.মি. দূৰত্বত ১ টা বা ২ টাকৈ গুটি প্ৰায় ২-৩ চে.মি. দৈৰ্ঘ্যত লাগে যাতে পোক-পৰুৱাই গুটিবোৰ নষ্ট কৰিব নোৱাৰে। ইয়াৰ উপৰিও গুটিবোৰ পোক-পৰুৱাৰ পৰা নষ্ট নহ'বৰ বাবে মাটিডোখৰ চহ কৰোতে নিমৰ খলিহে নতুবা নিমৰ পাত, গুটি আদি মাটিডোখৰত মিলাই দিব পাৰি। এনে কৰিলে অনিষ্টকাৰী পোক-পৰুৱা বহুখিনি লাঘৱ হয়। ইয়াৰ পাছত প্ৰয়োজন সাপেক্ষে পানী যোগান আৰু বন-বাত নিৰ্মূল কৰিব লাগে। পুলিবোৰ অলপ

ডাঙৰ হোৱা পাছত খেতি কৰিবলৈ নিৰ্বাচিত কৰি ৰখা মাটিত ৰোপণ কৰিব লাগে। এই নিৰ্বাচিত মাটিখিনি প্ৰথমে ৩-৪ চাহ হাল বাই মৈয়াই সমান কৰি ল'ব লাগে যাতে পানী জমা নহয়। ইয়াৰ পাছত পুলি ৰুবৰ বাবে প্ৰায় ৩০ চে.মি. বহল X ৩০ চে.মি. দীঘল X ৩০ চে.মি. দ' গাঁত প্ৰস্তুত কৰিব লাগে। গাঁত প্ৰস্তুত সাধাৰণতে ফেব্ৰুৱাৰী-মাৰ্চ মাহত কৰিব লাগে। গাঁত পূৰণ কৰোতে ওপৰৰ মাটিখিনি তলত দিব লাগে আৰু তলৰ মাটিৰ লগত পচনসাৰ ভালদৰে মিহলাই দিব লাগে।

চেমিয়ালেটাৰ পুলি সাধাৰণতে দুটা পদ্ধতিত ৰোৱা হয়। প্ৰথমে পদ্ধতিত চিত্ৰ নং ১ দেখুওৱাৰ দৰে প্ৰতিটো শাৰীত এটা পুলিৰ দুৰত্ব আৰু এটা শাৰীৰ পৰা আনটো শাৰীৰ মাজৰ দূৰত্ব ১ মি. হ'ব লাগে। এই পদ্ধতিত পুলি ৰূলে প্ৰতি বিঘা মাটিত প্ৰায় ১,২০০ জোপা পুলি লগাব পাৰি। দ্বিতীয় পদ্ধতিত ১ মি. দূৰত্বত এটা শাৰী লগোৱাৰ পাছত প্ৰথম শাৰীৰ পৰা ০.৫ মি. দূৰত্বত দ্বিতীয় শাৰী চিত্ৰ নং ২ দেখুওৱাৰ দৰে লগাব লাগে। দ্বিতীয় শাৰীৰ প্ৰথম পুলিটো প্ৰথমটো প্ৰথম শাৰী দুটা পুলিৰ সম্পূৰ্ণ মাজত লগাব

লাগে। এইদৰে ত্ৰিভূজাকৃতিত প্ৰথম দুটা শাৰী লগোৱাৰ পাছত ২ মি. ব্যৱধানত পুনৰ দুটা শাৰী লগাব লাগে। এই পদ্ধতিত এক হেক্টৰ মাটিত প্ৰায় ১০০০ জোপা পুলি লগাব পাৰি আৰু প্ৰতি দুটা শাৰীৰ মাজত ৰৈ যোৱা খালি ঠাইসমূহত জলকীয়া, বেঙেনা, বিলাহী আদি খেতি কৰিব পৰা যায়। পুলি ৰোৱাৰ পাছত প্ৰয়োজন সাপেক্ষে বন-বাত চিকুণাব লাগে আৰু খৰাং অৱস্থাত পানী যোগান ধৰিব লাগে।

ওপৰৰ চিত্ৰত দেখুওৱা পদ্ধতিৰ মতে চেমিয়ালেটা পুলি ৰোৱাৰ ১ বছৰৰ পাছৰ পৰাই লা খেতি কৰিব পৰা যায়। এই খেতি কৰিবলৈ প্ৰথমে গছজোপাৰ ৩-৪ টা ডাল লৈ তাৰ মাজত বীজ লা ১০০ গ্ৰাম ৰাখি ভালদৰে বান্ধি দিব লাগে। এনেদৰে বান্ধি দিয়াৰ পাছত লা পোকসমূহ সকলোবোৰ ডাললৈ বিস্তাৰিত হৈ যায়। বীজ লা লগোৱাৰ ২১ দিনৰ পাছত বীজ লাসমূহ গছজোপাৰ পৰা খুলি দিব লাগে যাক আমি ফুংকী লা বুলি কওঁ। লা খেতিত কিছুমান পৰজীৱী পোকৰ আক্ৰমণ দেখা যায়, সেয়ে এই আক্ৰমণৰ পৰা লা পোকসমূহ ৰক্ষা কৰিবলৈ ৩০, ৪৫ আৰু ৯০ দিনৰ দিনা কিছুমান ৰাসায়নিক আৰু ভেকুৰনাশক ঔষধ প্ৰয়োগ কৰিব লাগে যাতে লা সমূহ ৰোগ তথা কীট-পতংগৰ পৰা মুক্ত হয়। এইদৰে বীজ লাক শত্ৰুপোকৰ পৰা নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব পাৰি আৰু লাৰ উৎপাদন বৃদ্ধি কৰাৰ লগতে কৃষকসকল স্মৰলক্ষী হ'ব পাৰে।

ড°পূৰ্ণিমা দাস

আমাৰ একাষাৰ

ঘৰ এখনত পৰিপূষ্টি বাগিছাৰ
প্ৰয়োজনীয়তা

সু-স্বাস্থ্য বক্ষাত সুখম আহাৰৰ ভূমিকা যথেষ্ট। ইয়াৰ বাবে আমাৰ দৈনিক আহাৰত খাদ্য গোটেই সকলো খাদ্যই অন্তৰ্ভুক্ত হোৱাটো অতি আৱশ্যকীয়। কিন্তু আমাৰ ভাৰতীয়সকলৰ খাদ্য ঘাইকৈ শৰ্কৰাযুক্ত আৰু দৈনিক আহাৰত ফল-মূল আৰু শাক-পাচলিৰ অন্তৰ্ভুক্তি অতি নগণ্য। সেইবাবে বৰ্তমান সময়তো বিভিন্ন অভাৱজনিত ৰোগ প্ৰধানকৈ ভিটামিন আৰু খনিজ লৱণৰ বাবে হোৱা ৰোগসমূহ এতিয়াও আমাৰ মাজত বৰ্তি আছে আৰু শাৰীৰিক সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰি আছে। চৰকাৰৰ ফালৰ পৰা যদিও এই সমূহ প্ৰতিহত কৰিবলৈ বিভিন্ন আঁচনি হাতত লৈ থকা হৈছে তথাপিও আমাৰ দৈনিক আহাৰত ফল-মূল আৰু শাক-পাচলিৰ অন্তৰ্ভুক্তিয়েহে এই সমূহ অভাৱজনিত ৰোগৰ সমিধানৰ প্ৰকৃত উপায় হ'ব। স্বাস্থ্যকৰ আহাৰৰ মূল উপাদান হিচাপে প্ৰতিটো সাজতে ফল-মূল আৰু শাক-পাচলিৰ অন্তৰ্ভুক্তি অত্যন্ত প্ৰয়োজনীয়। কিন্তু এই ক্ষেত্ৰত আমি বেছি ভাগেই বজাৰৰ ওপৰতেই নিৰ্ভৰশীল। বিশ্ববৈশ্বিক আমাৰ দেশক এখন নিম্ন মধ্যবিত্তৰ দেশৰ মৰ্যাদা দিছে। যিহেতু এটা পৰিয়ালৰ খাদ্য গ্ৰহণ কৰাটো মূলতে ঘৰখনৰ উপাদান আৰু খাদ্য ক্ৰয় কৰা ক্ষমতাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। গতিকে আমাৰ ভাৰতবৰ্ষৰ দৰে এখন দেশত য'ত দৰিদ্ৰ সীমাৰেখাৰ তলতেই অধিকাংশ লোকে বাস কৰে আৰু তাত স্বাভাৱিকতেই দৈনন্দিন প্ৰয়োজনীয় খাদ্য ক্ৰয় কৰাটো যথেষ্ট কঠিন সমস্যা। কিন্তু আমি ফল-মূল আৰু শাক-পাচলিৰ কাৰণে বজাৰমুখী নহৈ ঘৰতে এখন পুষ্টি বাগিছা তৈয়াৰ কৰি ল'ব পাৰো। এই পুষ্টি বাগিছাত নিজৰ পচন্দ মতে গোটেই বছৰজুৰি শাক-পাচলি আৰু ফল-মূলৰ খেতি কৰিব পাৰি। লগতে এখন ভাল পুষ্টি বাগিছাৰ পৰা দৈনিক এখন ঘৰৰ কাৰণে প্ৰয়োজনীয় পাচলি সংগ্ৰহ কৰিব পাৰি। গতিকে এখন সুপৰিকল্পিতভাৱে পৰিচালনা কৰা পুষ্টি বাগিছাই ঘৰ এখনক খাদ্য সুবক্ষা প্ৰদান কৰে।

পুষ্টি বাগিছাৰ সুবিধাসমূহ:

- ১) ঘৰৰ গৃহিনী গৰাকীয়ে অনায়াসে প্ৰয়োজনীয় শাক-পাচলি যিকোনো সময়তে পুষ্টি বাগিছাৰ পৰা চিঙি আনিব পাৰে।
- ২) পুষ্টি বাগিছা পৰিয়ালটোৰ এটা আয়ৰ উৎস হিচাপেও পৰিগণিত হ'ব পাৰে, যেতিয়া পৰিয়ালটোৱে তেওঁলোকৰ অতিৰিক্ত উৎপাদনখিনি বিক্ৰী কৰিব পাৰিব। এনেদৰে পৰিয়ালটিৰ খাদ্য সামগ্ৰী ক্ৰয় কৰা ক্ষমতাও বৃদ্ধি পাব।
- ৩) ঘৰৰ সৰু-বৰ সকলো লোক নিয়োজিত হ'ব পাৰে কাৰণে শ্ৰমিকৰ মজুৰিত খৰচ কৰিব লগা নহয়।
- ৪) এখন পুষ্টি বাগিছাৰ বাবে অতি কম পৰিমাণৰ মাটিৰ আৱশ্যক হোৱা কাৰণে কম মাটিৰ গৰাকীয়েও অনায়াসে এখন ফল-মূল আৰু শাক-পাচলিৰে পৰিপূৰ্ণ বাছি গঢ়ি তুলিব পাৰে।
- ৫) বিনোদনৰ সাধন হিচাপেও কোনো লোক পুষ্টি বাগিছা গঢ় দিয়াত নিয়োজিত হ'ব পাৰে।
- ৬) পুষ্টি বাগিছাৰ পৰা আমি নিৰাপদ ফল-মূল আৰু শাক-পাচলি লাভ কৰিব পাৰো। কিয়নো এই বাগিছা কম মাটিত, জৈৱিক পদ্ধতিৰে ঘৰুৱা ভিত্তিত কৰা কাৰণে তাত পোক-পৰুৱা বা বন-বাত নিয়ন্ত্ৰণ কৰাটো সহজ হৈ পৰে আৰু কীটনাশককে ধৰি অন্যান্য বাসায়নিক দ্ৰব্যৰ প্ৰয়োগ অপ্ৰয়োজনীয় হৈ পৰে।

পুষ্টি বাগিছাত সাধাৰণতে প্ৰাধান্য দিয়া ফল-মূল আৰু শাক-পাচলি সমূহ আৰু সেইবিলাকত থকা পুষ্টিদ্রব্য তলত উল্লেখ কৰা হ'ল -

শাক-পাচলি / ফল-মূল	পুষ্টিতত্ত্ব
আলু, মিঠাআলু, কচু, বাট, কাঠআলু, পকা অমিতা, কল	- শৰ্কৰা - শক্তিদায়ক আহাৰ
মটৰ, বীন	- প্ৰটিন - দেহ গঠনকাৰী আহাৰ
গাজৰ, পালেং, বন্ধাকবি, মেথিশাক, বঙালাও	- ভিটামিন 'এ'
নৰসিংহ পাত, মৰিচা, পকা অমিতা	- ভিটামিন 'বি'
মটৰ, বীন, লেটুচ, গাজৰ, বন্ধাকবি, কচু	- ভিটামিন 'চি'
পালেং, বিলাহী, নেমু, ফুলকবি, বন্ধাকবি	- ভিটামিন 'ই'
সেউজীয়া শাক-পাচলি	- ভিটামিন 'কে'
সেউজীয়া শাক-পাচলি, ব্ৰকলি	- কেলচিয়াম
বীন, গাজৰ, বন্ধাকবি, ফুলকবি, লেটুচ,	- কেলচিয়াম
পালেং, মটৰ, বিলাহী, মৰিচা	- ফচফেট
আলু, পালেং, গাজৰ, বিলাহী, তিৰুংহ,	- ফচফেট

(৪ পৃষ্ঠাৰ ২ কলমত চাওক)

মাহটোৰ কৃষিকৰ্ম

১৫ আহিনৰ পৰা ১৫ কাতি, ১৯৪৫ শক

পথাৰ শস্য

বহৰমাহ

- ১) পাত মুজুৰা পৰি গছ লেবেলি মৰি যোৱা বেমাৰ হ'লে আক্ৰান্ত গছবোৰ উভালি জ্বলাই দিব লাগে।
- ২) পাহাৰীয়া (২০-২৫ শতাংশ এচলীয়া) অঞ্চলত বহৰ মাহৰ লগত এশাৰী বা দুশাৰীকৈ মণ্ডমাহ, মাটিমাহ বা তিলৰ খেতিও কৰিব পাৰি। অন্তৰ্ভুক্তি শস্য কৰিলে বহৰ মাহ আৰু অন্যান্য শস্য জ্বলাই শেষৰ পৰা আগষ্ট মাহৰ প্ৰথম সপ্তাহৰ ভিতৰত সিঁচিব।

মটৰমাহ

- ১) কাতি মাহেই মটৰমাহ সিঁচাৰ উপযুক্ত সময়।
- ২) অসমৰ জলবায়ুৰ বাবে মটৰ মাহৰ অনুমোদিত জাত কেইটা হ'ল: টি-১৬৩, এইচ ইউ পি ২, কেএফ পি ডি -১ আৰু বনাভিল আৰু ৰামা।
- পাহাৰীয়া অঞ্চলত কৰিবৰ বাবে এফ. পি. - ২৫৫ (পট - ১৪) নামৰ জাতটোও অনুমোদন জনোৱা হৈছে।
- ৩) এবিধা মাটিৰ বাবে ৮-৯ কিঃগ্ৰাঃ বীজৰ আৱশ্যক।
- ৪) বীজ সিঁচাৰ ২০ দিন মানৰ আগতে প্ৰস্তুত কৰা মাটিডৰাত বিঘাই প্ৰতি ৩ কুইণ্টল হিচাবে চূণ ছটিয়াই ল'ব।
- ৫) মাটি প্ৰস্তুত কৰা সময়তে প্ৰতি বিঘা তলীত ৬ কুইণ্টলকৈ গোবৰ বা পচনসাৰ প্ৰয়োগ কৰি মাটিৰ লগত মিহলি কৰি দিব।
- ৬) বীজ সিঁচাৰ আগতে তলীডৰাত ৩০ ছেঃ আঁতৰে আঁতৰে লোৰ কৰি তাত বিঘাই প্ৰতি ৬ কিঃ গ্ৰাঃ ইউৰীয়া আৰু ৪০ কিঃগ্ৰাঃ চূপাৰফচফেট একেলগে ছটিয়াই ল'ব।
- ৭) যদি বীজবিলাকত ৰাইজ'বিয়াম জীৱানুসাৰ মিহলি কৰি লয় তেন্তে ইউৰীয়া আৰু অংশ প্ৰয়োগ কৰিব।
- ৮) সাৰখিনি মাটিৰ লগত মিহলি কৰি লোৰ বিলাকত ১০ ছেঃমিঃ দূৰে দূৰে বীজ সিঁচি মাটিৰে পাতলকৈ ঢাকি দিব।

মচুৰমাহ

- ১) অসমৰ বাবে মচুৰ মাহৰ অনুমোদিত জাত কেইটা হ'ল: বি ৭৭, এল ৯-১২, পি এল ৪০৬ আৰু পি এল ৮১-৪।
- ২) এবিধা মাটিৰ বাবে ৪ কিঃ গ্ৰাঃ বীজেই যথেষ্ট।
- ৩) অসমত গোটেই কাতিমাহটো মচুৰমাহ সিঁচাৰ উপযুক্ত সময়।
- ৪) বীজ সিঁচাৰ আগতে তলীডৰাত ২৫ ছেঃ মিঃ আঁতৰে আঁতৰে লোৰ কৰি তাত

- বিঘাই প্ৰতি ৪.৫ কিঃ গ্ৰাঃ ইউৰীয়া আৰু ৩০ কিঃ গ্ৰাঃ চূপাৰ ফচফেট একেলগে ছটিয়াই ল'ব।
- ৫) যদি বীজ বিলাকত ৰাইজ'বিয়াম জীৱাণুসাৰ মিহলি কৰি লয় তেন্তে ইউৰীয়া মাত্ৰ ৩ কিঃ গ্ৰাঃ দিলেই হয়।
- ৬) সাৰখিনি মাটিৰ লগত মিহলি কৰি তাৰ ওপৰত বীজখিনি সমানে সিঁচি দিব যাতে মাটিত ৩ ছেঃ মিঃ অধিক তললৈ নাযায়।
- ৭) বীজ সিঁচা হ'লে লোৰ বিলাকত দীঘে দীঘে মৈয়াই মাটিৰে ঢাকি দিব।

ৰাজমাহ

- ১) কাতিমাহত ৰাজমাহৰ বীজ সিঁচি মাঘ ফাগুন মাহত শস্য চপাই পুনৰ আগতীয়া আহ নাইবা গ্ৰীষ্মকালীন মণ্ডমাহৰ খেতি কৰিব পাৰি।
- ২) অসমৰ বাবে উদয় (পি ডি আৰ-১৪), এইচ ইউ আৰ-৩০১ আৰু এইচ ইউ আৰ - ২০৩ নামৰ সঁচ বিধ উপযোগী।
- ৩) বেছিকৈ জেকা মাটিত ৰাজমাহ সিঁচা অনুচিত।
- ৪) কাতি মাহৰ আৰম্ভণিৰ পৰা আঘোণৰ মাজভাগলৈকে ৰাজমাহ সিঁচিব পাৰি।
- ৫) এবিধা মাটিৰ বাবে ৭ কিঃ গ্ৰাঃ বীজৰ প্ৰয়োজন।
- ৬) মাটি তৈয়াৰ কৰোতেই বিঘাই প্ৰতি ১০ কুইণ্টলকৈ গোবৰ বা পচনসাৰ ছটিয়াই মাটিৰ লগত মিহলাই দিব।
- ৭) বীজ সিঁচিবৰ বাবে ৩০ ছেঃমিঃ ব্যৱধানত একোটা লোৰ কৰি তাত বিঘাই প্ৰতি ৯ কিঃ গ্ৰাঃ ইউৰীয়া, ৩০ কিঃ গ্ৰাঃ চূপাৰ ফচফেট আৰু ৪.৫ কিঃ গ্ৰাঃ মিউৰিয়েট অৱ পটাছ ছটিয়াই মাটিৰ লগত মিহলি কৰি ল'ব।
- ৮) লোৰবিলাকত ২০ ছেঃ মিঃ দূৰে দূৰে একোটাকৈ বীজ সিঁচি মাটিৰে পাতলকৈ ঢাকি দিব।

সৰিয়হ

- ১) কাতিমাহৰ আৰম্ভণিতে বীজ সিঁচিব পাৰিলে মোৰা পোকৰ পৰা শস্যডৰা বক্ষা কৰিব পৰা হয়।
- ২) বৰাক উপত্যকাৰ বাবে ওখ মাটিত আঘোণ মাহৰ দ্বিতীয় সপ্তাহ আৰু মধ্যমীয়া মাটিৰ বাবে আঘোণ মাহৰ প্ৰথম সপ্তাহ উপযুক্ত সময়। টি এচ-৩৮, এম-২৭, টি এচ-২৯ আৰু টি এচ ৩৬ অসমৰ সকলো অঞ্চলৰ বাবে উপযোগী জাত।
- ৩) বৰুণা জাতটো নামনি আৰু পাহাৰীয়া অঞ্চলৰ বাবে। টি এম - ২ আৰু টি এম - ৪ জাত দুটা উজনী, মধ্য, নামনি অঞ্চল আৰু পাহাৰীয়া অঞ্চলৰ বাবে।

- ৪) বিঘাই প্ৰতি ১.৫-২ কি গ্ৰাঃ বীজৰ প্ৰয়োজন।
- ৫) শেষৰ চাহ হাল বাওতে বিঘাই প্ৰতি ১২ কিঃ গ্ৰাঃ ইউৰীয়া, ৩০ কিঃ গ্ৰাঃ চূপাৰ ফচফেট আৰু ৩ কিঃ গ্ৰাঃ মিউৰিয়েট অৱ পটাছ মাটিত ছটিয়াই ভালকৈ মিহলি কৰি দিব।
- ৬) পানী যোগান ব্যৱস্থা থাকিলে বিঘাই প্ৰতি ১৮ কিঃ গ্ৰাঃ ইউৰীয়া, ৩.৩ কিঃ গ্ৰাঃ চূপাৰ ফচফেট আৰু ৯ কিঃ গ্ৰাঃ মিউৰিয়েট অৱ পটাছ সাৰ প্ৰয়োগ কৰিব।

ড° ৰণজিৎ কুমাৰ সাউদ

উদ্যান শস্য

আহিন মাহত অসমৰ মাটি আৰু জলবায়ুৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি ফল-মূলৰ গছবোৰত লবলগীয়া পৰিচৰ্যা সমূহ এনেধৰণৰ-

কল : জেঠ মাহত ৰোপন কৰা কলৰ পুলি বিলাকত দ্বিতীয় ভাগ ইউৰীয়া (১২০ গ্ৰাম) আৰু মিউৰেট অৱ পটাছ (২২০ গ্ৰাম) গোবৰৰ লগত মিহলাই প্ৰয়োগ কৰক। যদি আহাৰ মাহত কলৰ পুলি ৰোপন কৰিছে তেন্তে সেই পুলি বিলাকত প্ৰথম ভাগ ইউৰীয়া (১২০ গ্ৰাম) একক চূপাৰ ফচফেট (২০০ গ্ৰাম) আৰু মিউৰেট অৱ পটাছ (২২৫ গ্ৰাম) গোবৰৰ লগত মিহলাই মাটিত প্ৰয়োগ কৰক। পুৰণি কল গছত যদি কলডিল ওলাইছে তেন্তে মাত্ৰ গছৰ গুৰিত মাত্ৰ এটা কলৰ পুলি ৰাখি বাকীবোৰ আঁতৰাই দিয়ক। কলডিল ওলাবোৰ সময়ত ফল আচোৰা পোকে কুমলীয়া ফলবোৰ আচুৰী খাই নষ্ট কৰিব নোৱাৰে তাৰবাবে দশমিক দুই শতাংশ শক্তিৰ একালকচ্ নামৰ ঔষধৰ মিশ্ৰণ কলৰ ঠোকটোত আৰু ওচৰত থকা কলৰ পুলিৰ কোমল পাতৰ ঠোৰত ঢালি দিয়ক।

নাৰিকল : নাৰিকল গছত দিবলৈ থকা দ্বিতীয় ভাগ ইউৰীয়া (৭০০ গ্ৰাম), একক চূপাৰ ফচফেট (১০০০ গ্ৰাম) আৰু মিউৰেট অৱ পটাছ (৮৫০ গ্ৰাম) গোবৰৰ সৈতে মিহলাই গছৰ গুৰিত পাতলীয়া নলা খান্দি সমভাৱে প্ৰয়োগ কৰক। নতুনকৈ ৰোপণ কৰা নাৰিকল গছৰ বাগিছাৰ মাজত অন্তৰ্ভুক্তি শস্য হিচাবে নানা ধৰণৰ জাৰকালিৰ শাক-পাচলি ৰোপন কৰক। গছত পোক বা বেমাৰে আক্ৰমণ কৰিছে নেকি নিৰীক্ষণ কৰি তাৰ নিৰাময়ৰ ব্যৱস্থা কৰক। গছৰ গুৰিত জেক থাকিবলৈ নিদিব।

তামোল : তামোল বাৰীৰ পৰা হাবি বন (৪ পৃষ্ঠাৰ ১ কলমত চাওক)

(৩ পৃষ্ঠাৰ ৫ কলমৰ পৰা)

উদ্যান শস্য

আৰু সৰি পৰা পাতবোৰ আতঁৰাই পৰিস্কাৰ কৰি ৰাখক। গছৰ মাজৰ ঠাইখিনি পাতলিয়াকৈ কোৰ মাৰি গছৰ গুৰিত মাটি চপাই দিয়ক। তামোল গছত দিবলৈ বাকী থকা অনুমোদিত সাৰৰ দ্বিতীয় ভাগ সাৰ প্ৰয়োগ কৰক। গছত বেমাৰ বা পোক আক্ৰমণ কৰিছে নেকি নিৰীক্ষণ কৰি উপযুক্ত প্ৰতিক্ৰম ব্যৱস্থা কৰক। যদি গছত গেন'দাৰমা বেমাৰ হৈছে তেন্তে নাৰিকল গছত দিয়াৰ দৰে কেপটানৰ মিশ্ৰণ প্ৰয়োগ কৰি পিছত সৰহ পৰিমাণৰ জৈৱিক সাৰ আৰু নিমৰ খলিহৈ প্ৰয়োগ কৰক।

মাটিকঠাল : বাৰীৰ পৰা অপতৃণবোৰ আতঁৰাই দিয়ক। ফল চপোৱাৰ পাছত আতঁৰাই পেলোৱা মুকুট অংশ গোটাই আনি জেকামাটিত গোজা মাৰি ৰাখক। ফল চপোৱাৰ পাছত মূল গছত মাত্ৰ এটা পোখা পুলি ৰাখি বাকীবোৰ আতঁৰাই বেলেগ কৰি তৈয়াৰ কৰা বাৰীত ৰোপন কৰক।

নেমুটেঙা : নেমুৰ গছৰ পুৰঠ হোৱা নিপোটল ফলবোৰ চপাই আনক। ফল চপোৱাৰ সময়ত পোক বা বেমাৰে নষ্ট কৰা সৰু সৰু ডালবোৰ আতঁৰাই পৰিস্কাৰ কৰি ৰাখক। ভাদ মাহৰ শেষৰ ফালে যদি গছত দিবলৈ বাকী থকা দ্বিতীয় ভাগ সাৰ দিবলৈ নহ'ল তেন্তে আহিন মাহত সোনকালে সাৰ প্ৰয়োগ কৰক। সাৰ প্ৰয়োগ কৰাৰ আগতে গছৰ গুৰিৰ পৰা অপতৃণবোৰ আতঁৰাই দিয়ক।

সুমথিৰা টেঙা : ভাদ মাহৰ শেষৰ ফালে যদি গছত দিবলৈ বাকী থকা দ্বিতীয় ভাগ সাৰ প্ৰয়োগ কৰা নহ'ল তেন্তে সোনকালে অনুমোদিত সাৰখিনি প্ৰয়োগ কৰক। সাৰ প্ৰয়োগ কৰাৰ আগতে বাৰীৰ পৰা অপতৃণ বোৰ আতঁৰাই লওক।

অমিতা : বহাগ জেঠ মাহত ৰোৱা গছত যদি ফুল ওলাই লিংগ নিৰ্ণয় কৰিব পৰা অৱস্থা হৈছে তেন্তে ভিন্নবাহী অমিতা সৰ্টৰ ক্ষেত্ৰত মতা গছবোৰ কাটি স্ত্ৰীপুষ্প গছবোৰ ৰাখক। প্ৰতি ১০ জোপা স্ত্ৰীপুষ্প গছৰ মাজত এজোপা মতা গছ ৰাখক। উভয় লিংগধাৰী সৰ্টৰ ক্ষেত্ৰত এনে নিৰ্ণয় প্ৰয়োজন নহয়। গছত ফুল ফুলিবলৈ আৰম্ভ কৰিলেই অনুমোদিত সাৰৰ দ্বিতীয় ভাগ সাৰ প্ৰয়োগ কৰক।

মধুৰি আম : গছৰ গুৰিৰ পৰা ওলোৱা নতুন ডালবোৰ কাটি দিয়ক। কাৰণ এনে ডালবোৰ উৎপাদনক্ষম নহয়। ফল নধৰা বা আগটোৰ পৰা শুকাই অহা ডালবোৰ কাটি দিয়ক। গছজোপা যদি মৰহি যাব ধৰিছে তেন্তে কেপটান ঔষধ গছৰ শিপা থকা মাটি অংশত প্ৰয়োগ কৰক। গছত দিবলৈ থকা দ্বিতীয় ভাগ সাৰ প্ৰয়োগ কৰক। ফুল নফুলা থিয় ডালবোৰ তললৈ হালুগাই ৰাখক।

আম আৰু লিচু : ভাদ মাহৰ শেষত যদি গছত অনুমোদিত সাৰৰ দ্বিতীয় ভাগ সাৰ দিয়া নহ'ল তেন্তে সোনকালে সাৰ প্ৰয়োগ কৰক। গছত ওলোৱা নতুন কোৰপাতবোৰ পোকে যাতে নাখায় তাৰ বাবে দশমিক দুই শতাংশ শক্তিৰ ৰগৰ বা ডাইমেট্ৰন মিশ্ৰণ পাতত ছটিয়াই দিয়ক। **জালুক :** জালুক জোপাৰ গুৰিৰ ৩ ফুট অংশ ডাল নোহোৱাকৈ ৰাখক আৰু গছৰ আগটো বা তললৈ ওলমি থকা লতিবোৰ ৰচীৰে আশ্ৰয় কৰি থকা গছত বান্ধি দিয়ক। জালুকৰ চিৰাটোত যাতে বিটলপোকে নেখায় তাৰ বাবে দশমিক এক শতাংশ শক্তিৰ মালাথিয়ান মিশ্ৰণ ছটিয়াই দিয়ক।

ড° ৰাজেন্দ্ৰ প্ৰসাদ দাস
(অৱসৰী অধ্যাপক, অঃকুঃবিঃ)

(১ পৃষ্ঠাৰ ৩ কলমৰ পৰা)

চাহ উদ্যোগৰ সম্ভাৱনীয়তা

আয়োজিত এই অনুষ্ঠানত উপাচার্যই কয় যে বৃত্তিগত স্নাতকসকলৰ বহু ক্ষেত্ৰত বৃত্তিগতভাৱে অধিক সুবিধা হয়। কাৰণ সাধাৰণ স্নাতক ডিগ্ৰীৰ উপৰিও বৃত্তিগত দিশতো জড়িত হয় বাবে বিভিন্ন প্ৰতিযোগিতামূলক পৰীক্ষাৰ ক্ষেত্ৰতো অধিক সফল হ'ব পাৰে। সেয়ে সময়ৰ লগত খাপ খোৱাকৈ বৃত্তিগত আৰু উদ্যোগিক মানসিকতাৰে শিক্ষাৰ্থী জীৱনৰ পৰাই আগবাঢ়ি যোৱাৰ প্ৰয়াস কৰিবলৈ আহ্বান জনায়।

(১ পৃষ্ঠাৰ ৫ কলমৰ পৰা)

বিশ্ব উদ্যোগী দিৱস

আলোক পাত কৰে। সহ কাৰী অধ্যাপিকা ড° বিজয়লক্ষ্মী ভূঞাই আঁত ধৰা অনুষ্ঠানত বস্ত্ৰ আৰু সাজপাৰ ৰূপান্তৰ বিভাগৰ মুৰব্বী অধ্যাপিকা ড° বিনীতা বৈশাই প্ৰতিযোগিতাত বিজয়ীসকলক প্ৰমাণ-পত্ৰ প্ৰদান কৰে।

(৩ পৃষ্ঠাৰ ১ কলমৰ পৰা)

ঘৰ এখনত পৰিপুষ্টি বাগিছা..

ফুলকৰি, মটৰ, লেটুচ, কল, মিঠাআলু, মুলা, তিতাকৈৰেলা, বীন - পটাছিয়াম পদিনা, নৰসিংহপাত, বিলাহী, মৰিচা, মটৰ, বীন - আইৰণ

যিহেতু দৈনিক আহাৰত এই কেইবিধ খাদ্য গোটৰ অভাৱে অপুষ্টি বিশেষকৈ ভিটামিন আৰু খনিজ লৱণৰ কাৰণে হোৱা বিভিন্ন অভাৱজনিত ৰোগৰ প্ৰধান কাৰক হিচাপে পৰিগণিত হয়। গতিকে এখন সু-পৰিকল্পিত পুষ্টি বাগিছাৰ পৰা আমি গোটেই বছৰজুৰি আমাৰ প্ৰয়োজনীয় শাক-পাচলি আৰু ফল-মূল আহৰণ কৰি সুস্থ-সবল স্বাস্থ্যৰ অধিকাৰী হ'ব পাৰো।

শ্ৰীমতী মৃদুস্মিতা বৰঠাকুৰ

ৰাজমাহৰ উন্নত কৃষি প্ৰণালী

ৰবি বতৰত কৰিব পৰা মাহ জাতীয় শস্যবিলাকৰ ভিতৰত ৰাজমাহো এবিধ উল্লেখযোগ্য প্ৰটিনযুক্ত খাদ্য। অসমৰ মাটি আৰু জলবায়ুৰ উপযোগী জাত নিৰ্বাচন কৰি ৰাজমাহৰ পৰা যথেষ্ট উৎপাদন পাব পৰা যায়। আমাৰ দৈনন্দিন খাদ্য তালিকাত ৰাজমাহৰ উপস্থিতি মন কৰিবলগীয়া। তদুপৰি উৎসৱ-পাৰ্বন, বিয়া-সবাহত ৰাজমাহৰ ব্যঞ্জনৰে আলহীক আপ্যায়ন কৰা হয়। মুঠৰ ওপৰত আজিৰ দিনত ৰাজমাহৰ গুৰুত্ব যথেষ্ট বাঢ়িছে। সেয়ে বিজ্ঞানসন্মত কৃষি প্ৰণালী প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা ৰাজমাহৰ উৎপাদন বঢ়াই নিজৰ লগতে ৰাজ্যখনৰ অৰ্থনীতিত প্ৰভুত অৱদান আগবঢ়াব পাৰি।

জাত নিৰ্বাচন : ৰাজমাহৰ খেতিৰ পৰা ভাল উৎপাদন পাবলৈ হ'লে অধিক উৎপাদনক্ষম আধুনিক জাতৰ খেতি কৰিবলৈ লাগিব। অসমৰ কৃষক ৰাইজৰ বাবে অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ে অনুমোদন জনোৱা ৰাজমাহৰ জাতসমূহৰ বিৱৰণ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

জাত	সিঁচাৰ সময়	কৃষিকাল (দিন)	উৎপাদন (কুঃ/হেঃ)
অৰুণ	অক্টোবৰ মাজভাগৰ পৰা নবেম্বৰ মাজভাগ	৯৫-১০০	২০
এইচ ইউ আৰ ৩০১	"	৯৫-১০৫	২০
এইচ ইউ আৰ ২০৩	"	৯৫-১০৫	২০

মাটি নিৰ্বাচন : ৰাজমাহৰ খেতি কৰিবলৈ ওখ চানেকীয়া, পানী জমা নোহোৱা কম আলতীয়া বা বালিচহীয়া মাটি নিৰ্বাচন কৰিব লাগে।

সিঁচাৰ সময় : ৰাজমাহৰ পৰা আশা কৰা মতে উৎপাদন পাবলৈ হ'লে সময়মতে বীজ সিঁচিব লাগে। অক্টোবৰ মাহৰ মাজভাগৰ পৰা নবেম্বৰ মাহৰ মাজ ভাগলৈ ৰাজমাহৰ বীজ সিঁচাৰ উত্তম সময়। নবেম্বৰ মাহৰ ৩০ তাৰিখলৈও বীজ সিঁচি ভাল উৎপাদন পাব পৰা যায়।

পথাৰ প্ৰস্তুতি : যিডৰা মাটিত ৰাজমাহৰ খেতি কৰিম বুলি ভবা হৈছে সেই মাটিডৰা ৩-৪ বাৰ হাল বাই বা কোৰ মাৰি মৈয়াই সমান কৰি ল'ব লাগে। ৰাজমাহৰ খেতিৰ বাবে পথাৰখন মিহি হ'ব লাগে। ডাঙৰ চপৰাবোৰ ভাঙি গুৰি কৰি দিব লাগে। বোকাযুক্ত মাটিত বীজ সিঁচিব নালাগে। অধিক অল্পযুক্ত মাটিত ৰাজমাহৰ উৎপাদন ভাল নহয়। সেয়ে দুটা বা তিনিটা খেতি কৰা মাটিত ৰাজমাহ সিঁচাৰ ১৫-২০ দিন আগতে বিঘাই প্ৰতি ৬৫.৫ কিঃগ্ৰাঃ ডলমাইট চূণ প্ৰয়োগ কৰিব লাগে।

বীজ সিঁচা : যিকোনো শস্যৰে উৎপাদন সঠিকৰূপে পাবলৈ হ'লে বীজৰ পৰিমাণে সঠিক হ'ব লাগে। ৰাজমাহৰ বাবে প্ৰতি

হেক্টৰত ৭৫ কিঃগ্ৰাঃ (বিঘাই প্ৰতি ১০ কিঃগ্ৰাঃ) বীজৰ প্ৰয়োজন হয়। বীজ সিঁচোতে শাৰীবদ্ধ প্ৰণালীত বীজ সিঁচিব লাগে। দুটা শাৰীৰ মাজত ৩০ ছেঃমিঃ আৰু দুডাল গছৰ মাজত ২০ ছেঃমিঃ ব্যৱধান ৰাখিব লাগে। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰৰ সমভূমি অঞ্চলৰ অন্তৰ্গত জিলা কেইখনৰ বাবে দুটা শাৰীৰ মাজত ৪০ ছেঃমিঃ আৰু দুডাল গছৰ মাজত ৩০ ছেঃমিঃ ব্যৱধানত সিঁচিব লাগে।

সাৰ প্ৰয়োগ : ৰাজমাহৰ গছৰ পৰিপুষ্টি সাধনৰ বাবে জৈৱিক আৰু ৰাসায়নিক দুয়োবিধ সাৰেই প্ৰয়োগ কৰিব লাগে। মূল পথাৰ প্ৰস্তুতিৰ সময়তে পৰ্যাপ্ত পৰিমাণৰ গোবৰ বা পচন সাৰ প্ৰয়োগ কৰিব লাগে। ৰাসায়নিক সাৰৰ ক্ষেত্ৰত ইউৰীয়া ৯ কিঃগ্ৰাঃ, একক চূপাৰ ফচফেট ৩৩ কিঃগ্ৰাঃ আৰু মিউৰেট অৱ পটাছ ৪৫ কিঃগ্ৰাঃ প্ৰতি বিঘাত প্ৰয়োগ কৰিব লাগে। গুটি সিঁচাৰ আগে আগে ইউৰীয়া সাৰৰ আধা আৰু সমুদায় একক চূপাৰ ফচফেট তথা মিউৰেট অৱ পটাছ পথাৰত প্ৰয়োগ

কৰিব লাগে। বাকী ৰৈ যোৱা ইউৰীয়াভাগ বীজ সিঁচাৰ এমাহৰ পাছত টপড্ৰেছ কৰিলে সুফল পোৱা যায়।

বন-বাত নিয়ন্ত্ৰণ : বন-বাতৰ আক্ৰমণে

শস্যৰ উৎপাদন কমায়। সেয়ে অপতৃণৰ আক্ৰমণৰ পৰা শস্যডৰা ৰক্ষা কৰাটো প্ৰয়োজনীয় কথা। ৰাজমাহৰ গুটি গজাৰ ২০-২৫ দিনৰ পাছতে এবাৰ বন-বাতবোৰ নিৰণি কৰি দিব লাগে। প্ৰথমবাৰ নিৰণি কৰাৰ পিছত যদি প্ৰয়োজন হয় আৰু এবাৰ নিৰণি কৰি দিব লাগে। বন-বাত নিৰণি কৰি দিয়াৰ লগে লগে মাটি চপাই দিলে শস্যৰ বাঢ়ন ক্ষমতা ঠিকে থকাৰ উপৰি গছজোপা উভালি নপৰে।

জলব্যৱস্থাপনা : ৰাজমাহৰ খেতিত পানী যোগান ধৰিব পাৰিলে উৎপাদন বাঢ়ে। সেয়ে গুটি সিঁচাৰ ৪০ দিনৰ পাছত অৰ্থাৎ ফুল ফুলাৰ সময়ত এবাৰ আৰু গুটি সিঁচাৰ ৬৫-৭০ দিনৰ পাছত এবাৰ জলসিঞ্চনৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। এই সময়ত এবাৰ পানী যোগান ধৰিব পাৰিলে শস্য লহপহকৈ বাঢ়ে আৰু ছেঁইৰ গঠন আৰু আকৃতি ভাল হয়। পানী যোগান ধৰোতে লক্ষ্য ৰাখিব লাগে যাতে গুৰিতপানী জমা হৈ নাথাকে।

শস্য চপোৱা : ৰাজমাহৰ ছেঁইবিলাক ৭৫-৮০ শতাংশ যেতিয়া মুগা বৰণীয়া হয় তেতিয়াই চপোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। চপোৱাত পলম কৰিলে গুটি সৰাৰ সম্ভাৱনা থাকে।

ড° ৰণজিৎ কুমাৰ সাউদ

পশুধন আৰু হাঁহ-কুকুৰাত ছেপ্তেম্বৰ - অক্টোবৰ মাহত কৰিব লগা টীকাকৰণ

পশুধন / হাঁহ-কুকুৰা	দিব লগা ছিটা
১) গৰু, ছাগলী, ম'হ, গাহৰি	১) খুৰাফটা ৰোগৰ ছিটা ৬-৮ সপ্তাহৰ ওপৰৰ সকলো পশুধনত।
	২) গলফুলা ৰোগৰ ছিটা সকলো বয়সৰ পশুধনত।
	৩) জহৰবাত ৰোগৰ ছিটা ৬-২৪ মাহ বয়সৰ পশুধনত।
(এই ছিটাসমূহ বানপানীৰ পৰবৰ্তী সময়ত দিব লগা ছিটা, বানপানীৰ পূৰ্ববৰ্তী সময়তো এপ্ৰিল-মে' মাহত এই ছিটাসমূহ দিব লাগে।)	
২) গাহৰি	১) কলেৰাৰ ছিটা ২ মাহ বয়সৰ ওপৰৰ সকলো গাহৰিত। (বছৰৰ অন্যান্য সময়তো এই ছিটা দিব পাৰি আৰু বছৰত এবাৰকৈ দিব লাগে।)
৩) কুকুৰা	
ক) ব্ৰইলাৰ কুকুৰা	১) বাণীখেত ছিটা ৫-৭ দিন বয়সত।
	২) গাম্বক বা আই.বি.ডি ছিটা ১৩-১৪ দিন বয়সত।
(দুয়োবিধ ছিটা ব্ৰইলাৰ বয়স অনুসৰি বছৰৰ সকলো সময়তে দিব লাগে।)	
খ) কণীপৰা জাতৰ কুকুৰা	১) বাণীখেত ছিটা = ৫-৭ দিনত।
	২) গাম্বক ছিটা = ১৩-১৪ দিনত।
	৩) বাণীখেত ছিটা = ২৮-৩০ দিন বয়সত।
	৪) বাণীখেত ছিটা = ৮-৯ সপ্তাহ বয়সত
(ছিটাসমূহ কুকুৰাৰ বয়স অনুসৰি বছৰৰ অন্য সময়তো দিব লাগে।)	

বছৰেকীয়া বৰঙণি : ১০.০০ টকা। **প্ৰতিখনৰ মূল্য :** ১.০০ টকা। **প্ৰকাশৰ স্থান :** অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়, যোৰহাট - ১৩। ভাৰপ্ৰাপ্ত সম্প্ৰসাৰণ শিক্ষা সঞ্চালক ড° মনোৰঞ্জন নেওগৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত আৰু প্ৰচাৰিত। অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয় অফছেট ছপাশাল, যোৰহাট - ১৩ ত মুদ্ৰিত।

মুখ্য সম্পাদক : ড° ৰণজিৎ কুমাৰ সাউদ